

ΠΑΤΡΙΣ

Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον

Ἐτησίᾳ συνδρομῇ προπληρωτέα
 Ἐν Χανίοις καὶ τῷ τμήματι αὐτῶν μετρ. 2
 » Ῥεθύμνῃ καὶ Ἡρακλείῳ » 2 1/2
 » τῶ ἑξωτερικῶ . . . φράγκα 15

Πᾶσα αἴτησις ἀπευθυντέα πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Πατρίδος»
 Τὰ ἀποστελλόμενα ἔγγραφα καὶ μνημοσυνέμματα δὲν ἐπιστρέφονται
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΝΤΑΚΗΣ Διευθυντὴς καὶ Συντάκτης.

Τιμὴ κατὰ χωρίον
 ἐν τῷ σώματι τῆς ἐφημερίδος
 δι' ἕκαστον στίχον . . . Γρ. 1
 Ἐν ταῖς ἐδοποιήσεσι . . . » 1/2

Παρακαλοῦνται οἱ ἐν Ρεθύμνῃ καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι τῆς Κρήτης κύριοι συνδρομηταὶ τῆς «Πατρίδος» οἱ καθυστεροῦντες ἔτι τὰς συνδρομὰς των, νὰ πληρώσωσιν αὐτὰς εἰς τὰς ἐπιστάσεις, καθόσον ἄλλως θέλομεν κάμει χρῆσιν αὐστηρῶν κατ' αὐτῶν μέτρων.

Η ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΚΡΙΤΑΙ ΑΥΤΗΣ.

Η΄.

Μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα ἔλαβον χώραν πρὸ ἑξηκονταετίας, ἐν οἷς πρωτεύουσι ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ ἡ τοῦ 1866· κατὰ ταύτας, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν, τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον μακρῶν καὶ σοβαρῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων. Ἐν τούτοις ἡ Κρήτη ἐκτίσαστο μὲν ἠθικὰ δικαιώματα, ἀλλ' ἐλάχιστά προσεπορίσαστο καὶ πρακτικὰ ὄφελῃ. Τὰ πρωτόκολλα τοῦ 1830 ἔμειναν νεκρὸν γράμμα, ἡ δὲ Κρήτη παρεδίδοτο ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μεγμάτ' Ἀλῆ ἀνευ ἐγγυήσεων θετικῶν καὶ ὅταν οἱ Κρητες συνῆλθον ἐν Μουρνέσι Κυδωνίας κατὰ τὸ 1883 καὶ ἐπεκαλοῦντο τὰ δικαιώματα τῶν πρωτοκόλλων τούτων ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς τύχης των, ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἄλλους μὲν ἀπηγγέλιον, ἄλλους δὲ κατ' ἄλλον τρόπον δεινῶς ἐκακοποίησε, χωρὶς νὰ ποιεῖ τὴν ἰσχύν των πρωτοκόλλων. Τὰ πρωτόκολλα πρὸς τούτοις ἐκείνα δὲν συνετέλεσαν οὐδὲ εἰς τὸ νὰ μὴ δημοσιεῖ τὸ ὑλάχιστον ἡ περιουσία των εἰς Ἑλλάδα μεταναστευόντων. Ἀλλ' οὐδὲ αἱ συνεπεῖαι τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1866 τοσαῦτα διπλωματικά ἐνεργεῖαι κατέλειπον εἰς σπουδαία πρακτικὰ ἀποτελέσματα, ὡς διελάβαιμεν ἐν τοῖς προγενεστέροις ἀρθροῖς μας. Καὶ αὐτὴ ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας τῶν ἐπαναστατῶν εἶχε προκηρυχθῆ καὶ μάλιστα καὶ κτήματα οὐκ ὀλίγων εἶχαν ἐκποιηθῆ μολὶς δὲ τὸ κακὸν περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν προσωρινὴν κατάσχεσιν καὶ ἐπικαρπίαν τῆς περιουσίας αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, συνεπεῖαι σπουδαίων ἐνεργειῶν. Πρὸς τούτοις οὐδὲ πρωτόκολλα οὐδὲ ἄλλα ἐπίσημα ἔγγραφα, ἀναγράφοντα δικαιώματα τῶν Κρητῶν, ἐδέμευσαν τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφοπλίξῃ τὸν λαὸν διὰ τῶν βιαιοτέρων μέτρων. Καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔτι τοῦ 1866 ἀφῆρθησαν πάντα τὰ ὄπλα τὰ μὴ χαρακτηριζόμενα ὡς κυνηγετικά, ὀρακόντια δὲ ἐλαμβάνοντο μέτρα καὶ κατὰ τῆς εἰσχωγῆς πυρίτιδος. Καὶ τὸ νὰ ἔχη ἕκαστος οἰκονομικῶς εὐχέλαιον ὄπλον δὲν εἶνε μικρὸν δικαίωμα εἶνε συναφὲς πρὸς τοὺς ἐλευθερίου θεσμούς, πάντες δὲ οἱ λαοὶ οἱ κεκτημένοι τοιοῦτους ἔχουν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀνευ τῆς συμβάσεως ἡ Κρήτη οὐ μόνον δὲν θὰ ἀπέκτα τὰ ἥδη προνόμιά της, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τῶν προσφύγων δημοτικὰ μέτρα θὰ ἴσχυον ἔτι καὶ ὁ λαὸς θὰ ἀφωπλιζέτο ἐκ νέου. Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ

τὸ γράμμα τῶν τε πρωτοκόλλων τοῦ 1830 καὶ τῶν διαμειφθέντων μεταξὺ τῶν δυνάμεων διπλωματικῶν ἔγγραφων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 προσπορίζουν εἰς τὴν Κρήτην πολλῶν πλείονα δικαιώματα ἀπὸ τὸ 23ον ἀρθρον τῆς Βερολινείου συνθήκης τοῦ 1878· διότι τὰ μὲν, ἐκτός τῶν ἄλλων, τάττουσι τὴν Κρήτην εἰς ἐξαιρετικὴν ὄλως θέσιν ἀπέναντι τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Τουρκίας, τὸ δὲ ἀφομοίει αὐτὴν πρὸς πλείους αὐτῶν. Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν σύμβασιν τῆς Χαλέπας οἱ πρόσφυγες οὐ μόνον ἐγένοντο κύριοι τῶν κτημάτων των, ὧν τὴν διαχείρισιν εἶχε τέως ἡ Κυβέρνησις, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄλοσχερῶς δήμευθέντων. Ἐκ τῶν τῶν προσωρινῶς κατασχεθέντων κτημάτων, διαλαμβάνει τὸ δ' ἀρθρον τῶν ἰδιαιτέρων διατάξεων τῆς συμβάσεως, συνεπεῖαι τῶν συμβάντων τοῦ 1866, νῆαν ὑπάρχουσιν ἐξ αὐτῶν ἐκποιημένα ἢ τερματῆ ἀρχὴ θέλει ἀπευθυνθῆ εἰς τὴν Ἰψ. Πύλιν πρὸς ἐπίσημον τῶν δεόντων. Χάρις ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν σύμβασιν ἐχορηγήθη τὸ δικαίωμα εἰς τὸν λαὸν τῶν ἐλευθερῶν ὄπλα «θέλει ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς κατοικοῦν τῆς νήσου, διαλαμβάνει τὸ β' ἀρθρ. τῶν ἰδιαιτέρων διατάξεων, νὰ ἔχωσι τὰ ὄπλα των, ἀπαγορευόμενος ὁμοίως αὐτοῖς νὰ περιφέρωνται μετ' αὐτῶν ἀνευ ἀδείας τῆς ἀρχῆς». Ἐπι πᾶσι δὲ ἐχορηγήθη καὶ τὸ δικαίωμα τῆς συστάσεως φιλελευθερικῶν συλλόγων, τυπογραφείων καὶ ἐκδόσεως ἐφημερίδων διὰ τοῦ 15ου ἀρθρου τῆς συμβάσεως, ἐχαρίσθησαν δὲ καὶ οἱ καθυστεροῦντες φόροι τῶν γεωργῶν καὶ τὰ τῶν ἐνοικιαστῶν καὶ εἰσπρακτῶν γρῆ πρὸς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον διὰ τοῦ α' ἀρθρ. τῶν ἰδιαιτέρων διατάξεων.

Ἡ σύμβασις τῆς Χαλέπας εἶνε ἡ μόνη σπουδαία πράξις, ἥτις πραγματικὰ προσεπορίσαστο ὠφελήματα εἰς τὸν τόπον, ὃ δὲ ἀρνούμενος τοῦτο δὲν εἶναι μόνον ἀδικος, ἀλλὰ καὶ ἀδαὴς τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου. Δὲν ἐννοῶ δὲ διὰ ταύτης κατηρτίσθη πολιτεία ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ. Πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ! Τὸ ὑπάρχον πολιτεία ἔχει ἔτι πολλὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἐλλείψεις τῆς ἐπιτροπῆ τῆς συμβάσεως ἀνεγνώριζε καὶ ὑπέδεικνε κατὰ τὸν χρόνον τῶν διαπραγματεύσεων. Ἐπανειλημμένως αὐτὴ παρεστήσεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Ἰψ. Πύλης ὅτι ἂν μὴ χορηγηθῆ πλήρες σύστημα αὐτοδιοικήσεως εἰς τὸν τόπον ἡ εἰρήνη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐξασφαλισμένη. Καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐβράδυνον νὰ δικαιώσωσιν τὴν ἐπιτροπὴν. Τὰ ἡμιτελῆ μέτρα οὐδέποτε παρήγαγον ἀγαθοῦ καρπού. Ἐν τρισίν ἡδη συνόδοις, ὡς γνωστὸν, καὶ ἰδίως ἐν τοῖς δυοῖς τελευταίοις, οἱ Χριστ. Πληρεξούσιοι μετ' ἐπιμονῆς ἀπαίου τὰς πρὸς συμπλήρωσιν πλήρους συστήματος αὐτοδιοικήσεως προσηκούσας τροποποιήσεις, τὸ δὲ ζήτημα τοῦτο κρατεῖ εἰς μετέωρον στάσιν τὰ πράγματα. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς συμβάσεως παντὶ σθένει εἰργάσθη ὡς προλάβῃ τὸν κίνδυνον, καθιστώσα τὸ ἔργον τῆς πλήρες, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Αὐτὸ τὸ 23ον ἀρθρον τῆς Βερολινείου συνθήκης, τὸ μόνον ποιοῦν λόγον πρὸς τὴν Κρήτην, τὰ μάλα ἐδυσχεραίνει τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων. Πᾶς ἄλλος λαὸς μετὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου τούτου θὰ ἀπεθαρρύνετο καὶ ὑπέκειντο εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, θὰ ἄφινε νὰ κανονισθῶσιν αἱ τροποποιήσεις τοῦ ὀργανικοῦ νόμου, καθ' ὃν τρόπον ὠρίζεν ἡ συνθήκη. Ἀλλ' ὁ Κρητικὸς λαὸς καὶ ἐν τῇ ἀπελπιστικῇ ταύτῃ ὥρᾳ ἐφάνη ὑπερτεροῦς τῶν περιστάσεων, αἱ δὲ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρ-

χαὶ τοῦ ἀπέδειξαν εἰπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε ἐμπορούμεναι ὑπὸ πρακτικοῦ πνεύματος. Ἐὰν καὶ τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἐπεκράτει γενικὴ ὁμοφωνία περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ καθεστώτος ἐπὶ τῇ βᾶσει, ἔστω τῆς οὐχὶ εὐνοικῆς ἀποφάσεως τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ ἄλλως δὲν ἴπο δυνατόν νὰ γίνῃ, τότε οὐδὲν καὶ πάλιν θὰ κατωρθοῦτο. Ἀλλ' οἱ Κρητες ἐκ τῶν παθημάτων διδαχθέντες ἐδράξαντο ἡδὴ τῆς περιστάσεως ὅπως ἀποκτήσωσι πολιτικὰς τινὰς ἐλευθερίας. Διότι χάρις πρὸ πάντων εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἡδὴ πνεῦμα παρὰ ταῖς πολιτικαῖς καὶ στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, κατωρθώθη τὸ σπουδαῖον ἀληθῶς διάδημα, τὸ διάδημα ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὑπῆρξεν ἡ κυρία βᾶσις τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων, ἥτοι τὸ νὰ ἀνατραποῦν μὲν αἱ διατάξεις τῆς Βερολινείου συνθήκης ὡς πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς Ἰψ. Πύλης διορισμὸν ἐπιτροπῆς ἐξ ἰθαγενῶν πρὸς κατωρθωτὸν τῶν τροποποιήσεων, τῆς ὑποβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ἰψ. Πύλιν, τῆς παραπομπῆς των μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ῥευματίας καὶ τῆς ἀποστολῆς των ἀκολούθως ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ ἐλθῶσι δὲ αἱ ἐπαναστατικαὶ ἀρχαὶ κατ' εὐθείαν εἰς ἀμέσους διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμίαν τοῦ καθεστώτος πολλὰ ὀφείλονται εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἀρχὰς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν Γεν. Συνέλευσιν. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς συμβάσεως δὲν ἴπο ἡ ὑπάλληλος τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, ἐπιφορτισμένη μὲ ἐντολὴν τιμητικὴν μὲν, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσχερῆ τοῦτο δὲ καὶ αὐτὴ συναισθανομένη πᾶσαν μὲν κατέβαλλε προσπάθειαν ὅπως ἐκπληρωθῇ, ὅση δύναμις αὐτῇ, τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ ἔργον, τακτικώτατα δὲ καὶ εἴτε προφορικῶς δι' ἀπεσταλμένων της, εἴτε δι' ἐκτενῶν ἐκθέσεων της ἐγνώριζεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τὰς διαφόρους φάσεις ἀς ἕκαστοτε ἐλάμβανον αἱ διαπραγματεύσεις. Καὶ τὴν τακτικὴν ταύτην ἡσπᾶσθη ἡ ἐπιτροπὴ τῆς συμβάσεως καὶ διότι μὲν συνεσιάνετο ὅτι εἶγεν ἀνάγκη τῶν φώτων καὶ τῆς συνέπειας πολλῶν πληρεξουσίων, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι δὲν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ μόνη αὐτὴ τὴν εὐθύνην ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἡ τοιαύτῃ ἐκδᾶσει τῶν διαπραγματεύσεων. Ὁ Γαζην Μουκτάρ Πασᾶς μάλιστα πολλὰκις παρετήρησεν ὅτι ἡ τακτικὴ αὐτῆ τῆς ἐπιτροπῆς ἀντέκειτο εἰς τὴν ἐντολὴν ἣν παρεβλήθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν, τὴν ἐπέχουσαν τὸν ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτῆ προϋποθέτει τὴν τοῦ ἀποστειλλαντός ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην ἐπὶ τε τῷ πατριωτικῷ καὶ τῇ ἰκανότητι τοῦ ἀπεσταλλομένου, διακρίβυε δὲ καὶ αὐτοῦ ὅτι τὴν αὐτὴν τακτικὴν θὰ μετέλθῃ, καὶ ἢν ἀληθῶς μετέλθῃ καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις καὶ κατὰ τὴν ὑπαρκτὴν εἶσι τῆς συμβάσεως, μὴ θέλων καὶ αὐτὸς, κατ' ἀπομίμησιν, ὡς ἔλεγε, τῆς ἐπιτροπῆς, νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ τακτικὴ αὐτῆ τῆς ἐπιτροπῆς, ὅσον καὶ ἀνέφρανετο μὴ συνάδουσα μὲ τὴν ἐντολὴν της, ἴπο ἔργον συνετῶν ὡς ἐκ τῶν ὑστερῶν ἀπεδείχθη. Ἐὰν, καίπερ οὕτω πολέτευθεῖσα, δὲν εὖρος χάριν παρὰ τοῖς νέοις πολιτικοῖς, τί ἀρὰ γὰρ θὰ συνέβαινε, ἐὰν ἑτέραν ἠκολούθει τακτικὴν; Βεβαίως εἶνε παράδοξον τὸ ὅτι ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τῆς συμβάσεως εὐφρέσθησε διὰ τὴν ἐν γενεῇ πολιτείαν της τὰς τε πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐνθα συνεκτροῦτο ἀπασα σχεδὸν αἱ ἰκανότητες τοῦ τόπου, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐξόχους ἀνδρας ἀλλαχοῦ διαμεινοντάς, ἡδὴ μετὰ πάντε ἔτη ἀπὸ τῆς συμβάσεως νὰ παρευσιάζωνται νέα ὑποκειμενα ἀνευρίσκοντα ὅτι αὐ-